

KS. JAN DYDUCH

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

KSZTAŁT PRAWNY KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI

Treść: Wstęp. – 1. Ogólna charakterystyka Statutu Konferencji Episkopatu Polski (=KEP). – 2. Organizacja KEP. – 3. Kompetencje KEP. – Zakończenie.

Wstęp

Coraz większą rolę w działalności apostołskiej Kościoła odgrywają konferencje biskupie. Podkreśla to bł. Jan Paweł II w liście programowym na nowe stulecie: „Od czasu Soboru Watykańskiego II wiele uczyniono też na polu reformy Kurii Rzymskiej, organizacji synodów, funkcjonowania konferencji episkopatów. Z pewnością jednak wiele należy jeszcze zrobić, aby jak najlepiej wykorzystać możliwości tych koniecznych instytucji służących komunii, szczególnie ważnych dzisiaj, gdy trzeba szybko i skutecznie rozwiązywać problemy, z jakimi styka się Kościół w niezwykle dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości naszej epoki”¹. Konferencji Episkopatu Polski (=KEP) szybkie i skuteczne rozwiązywanie problemów duszpasterskich ma ułatwić odnowiony w 2009 roku jej statut. Warto zatem rozważyć nadany przez niego kształt prawny, mający zdynamizować jej aktywność.

1. Ogólna charakterystyka Statutu Konferencji Episkopatu Polski

Sobór Watykański II postanawia: „Skoro zaś konferencje biskupów – ustanowione już wśród bardzo wielu narodów – dostarczyły wspianiałych dowodów bardziej owocnego apostołstwa, obecny święty

¹ Novo millennio ineunte, 6 I 2001, LEV, n. 44.

Sobór uważa za wielce pożyteczne, aby na całym świecie biskupi tego samego narodu bądź regionu łączyli się w jeden zespół..., aby dzięki wymianie wiedzy i doświadczeń oraz wzajemnemu udzielaniu sobie rad, zaistniało święte zespolenie sił dla wspólnego dobra Kościołów². Tak więc postanowienia Vaticanum II nie powołują nowej instytucji w Kościele, ale istniejącej nadają nową formę prawną, określają jej kompetencje i zadania³.

Ustanowienie konferencji biskupów sporo wyprzedza Sobór Watykański II. Przyjmuje się, że pierwsza konferencja biskupia miała miejsce 16 listopada 1830 roku w Malines, na której zebrali się biskupi belgijscy. Od 1832 roku spotykali się oni regularnie co roku. W ich ślad poszli biskupi innych krajów, takich jak: Niemcy, Austria, Irlandia, Węgry, Szwajcaria, Francja, Hiszpania, Anglia i Holandia. W Polsce zebrania biskupów zaczęły się odbywać regularnie po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku. Uroczyste spotkanie biskupów polskich w Gnieźnie w 1919 roku jest uważane za I Konferencję Episkopatu Polski. Nie można nie wspomnieć, że zebrania biskupów polskich odbywały się dużo wcześniej jeszcze przed rozbiorami. W okresie rozbiorów zebrania takie odbywały się zarówno w poszczególnych zaborach, jak i wspólnie z całego terytorium Polski. Służyło to jednoczeniu się narodu polskiego⁴.

Wskazania Vaticanum II stwierdzają istnienie już w wielu krajach konferencji biskupich, usilnie zalecając powołanie ich tam, gdzie były nieobecne. Normy wykonawcze do dekretu soborowego „Christus Dominus” poszły jeszcze dalej, nakazując: „Biskupi tych krajów czy terytoriów, gdzie nie ma jeszcze konferencji biskupiej, niech się zatroszczą, zgodnie z dekretem „Christus Dominus”, o ustanowienie jej jak najszybciej oraz o sporządzenie dla niej statutów, które zatwierdzi Stolica Apostolska”⁵. Przywołane motu proprio odwołuje się do de-

² Dekret soborowy „Christus Dominus” (= DB), n. 37.

³ Por. tamże, n. 38.

⁴ Por. E. SZTAFFROWSKI, *Konferencje biskupie*, Warszawa 1984, s. 23-27.

⁵ PAWEŁ VI, Motu proprio „Ecclesiae Sanctae”, 6 VIII 1966, AAS 58(1966) I, n. 41 § 1, w: Posoborowe Prawodawstwo Kościelne, zebrał i przetłumaczył E. Sztaffrowski, Warszawa 1969, t. I, z. 1, s. 74.

kretnu „Christus Dominus”, który zobowiązuje konferencje biskupie do sporządzenia własnych statutów i przedstawienia ich do zatwierdzenia Stolicy Apostolskiej⁶.

Pierwszy Statut KEP został uchwalony 13 lutego 1969 roku, a zatwierdzony przez Stolicę Apostolską 15 marca 1969 roku. Po opublikowaniu KPK przez papieża Jana Pawła II w 1983 roku zaszła potrzeba podjęcia prac nad odnowieniem Statutu KEP. Podjęto je w roku 1986. Znowelizowany (drugi) Statut został zatwierdzony 10 października 1987 roku. Wydarzenia społeczno-polityczne 1989 roku, ustawa „O stosunku Państwa do Kościoła” z 17 maja 1989 roku, wznowienie stosunków dyplomatycznych między Polską a Stolicą Apostolską, utworzenie ordynariatu polowego oraz poważne zmiany w strukturze organizacyjnej Kościoła w Polsce dokonane przez Stolicę Apostolską w 1992 roku stały się okolicznościami powodującymi przystąpienie do kolejnej odnowy dotychczasowego Statutu KEP. Prace nad Statutem, angażując wszystkich biskupów polskich trwały kilka lat. Po dekrete Stolicy Apostolskiej z 20 listopada 1995 roku dokonującego recognitio Statutu, decyzją KEP wszedł on w życie 23 kwietnia 1996 roku (trzeci)⁷.

Dynamika działalności konferencji biskupów stworzyła potrzebę wydania nowego dokumentu pogłębiającego nauczanie o ich kondycji teologicznej i strukturze prawnej. Dokonał tego Jan Paweł II w motu proprio o naturze teologicznej i prawnej konferencji episkopatów⁸. Do konferencji biskupich nawiązuje posynodalna adhortacja o biskupie służce Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata⁹ oraz dyktorium o pasterskiej posłudze biskupów¹⁰. Przywołane dokumenty,

⁶ Por. DB, n. 38.

⁷ Por. Wstęp do Statutu 2009, Akta Konferencji Episkopatu Polski (=AKEP), nr 15(2009) s. 11.

⁸ AAS 90(1998)641-658; w artykule korzystano z tłum. w: L'Osservatore Romano, 20(1999) nr 209, s. 17-25.

⁹ JAN PAWEŁ II, Adhortacja, „Pastores gregis”, 16 X 2003, Wydawnictwo Św. Stanisława B.M. Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2003, n. 63.

¹⁰ KONGREGACJA DO SPRAW BISKUPÓW, „Apostolorum successores”, 22 II 2004, Kielce 2005, s. 28-38.

a w szczególności motu proprio „Apostolos suos” stały się powodem kolejnej nowelizacji Statutu KEP. Tym bardziej, że papież w motu proprio zobowiązuje do odnowy statutów: „Konferencje episkopatów winny dokonać rewizji swoich statutów, aby były one zgodne z wyjaśnieniami i przepisami zawartymi w niniejszym dokumencie oraz z Kodeksem Prawa Kanonicznego, a następnie przesłać je do Stolicy Apostolskiej do potwierdzenia (recognitio) w myśl kan. 451 KPK”¹¹. Wypełniając ten postulat, KEP podjęła prace nad nowelizacją Statutu, które zostały uwieńczono dekretem Stolicy Apostolskiej z 28 maja 2009, udzielającym „nihil obstat” i jego promulgowaniem przez KEP 7 października 2009 roku (czwarty)¹².

Znowelizowany Statut KEP w pełni odzwierciedla ducha kolegalności, o czym naucza Vaticanum II i motu proprio „Apostolos suos”. Nauczanie soborowe rozróżnia kolegalność w sensie ścisłym „effectus collegialis” od kolegalności w sensie szerszym „affectus collegialis”. Kolegalność w sensie ścisłym sprawuje Kolegium Biskupów wraz ze swoją Głową - Biskupem Rzymu. Kolegium Biskupów jest podmiotem najwyższej i pełnej władzy w Kościele, ale zawsze „sub Petro et cum Petro”¹³. Naucza motu proprio „Apostolos suos”: „...kolegalność biskupia we właściwym i ścisłym sensie jest wyłącznym przywilejem całego Kolegium Biskupów, które jako podmiot teologiczny jest niepodzielne. Jest to zgodne z wolą wyrażoną przez Chrystusa”¹⁴. Zatem konferencja biskupia nie wyraża kolegalności w sensie ścisłym, ale nie jest jej obca idea kolegalności, gdyż jest wyrazem ducha kolegalnego. Naucza przywołane motu proprio: „Kiedy biskupi na jakimś obszarze sprawują razem pewne funkcje pastoralne dla dobra swoich wiernych, to wspólne spełnianie posługi biskupiej staje się konkretną realizacją ducha kolegalnego „affectus collegialis”, który jest duszą współpracy między biskupami na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Jednakże nie nabiera ona nigdy charakteru ko-

¹¹ Apostolos suos, IV, art. 4.

¹² Wstęp do Statutu 2009, AKEP, s. 12-13.

¹³ Por. Apostolos suos, n. 8-10.

¹⁴ Tamże, n. 12.

legialnego właściwego dla aktów stanu biskupiego jako podmiotu najwyższej władzy nad całym Kościołem”¹⁵.

Tak więc biskupi zgromadzeni w konferencjach biskupich urzeczywistniają kolegalność w znaczeniu szerszym, analogicznym, nazywaną w nauczaniu soborowym „pragnieniem kolegalności” czy „poczuciem kolegalności” – *affectus collegialis*¹⁶. Można ją postrzegać także jako zmysł kolegalności, stanowiący coś w rodzaju instynktu odpowiedzialności biskupów za cały Kościół¹⁷. Chociaż kolegalność w znaczeniu ścisłym różni się od kolegalności w znaczeniu szerszym, to jednak nie są to rzeczywistości całkiem odrębne, są ze sobą, powiązane. Ma to uzasadnienie w słynnej formule soborowej „*ex quibus et in quibus*”: „Poszczególni zaś biskupi są widzialnym źródłem i fundamentem jedności w Kościołach partykularnych, uformowanych na wzór Kościoła powszechnego, w których istnieje i z których się składa jeden jedyny Kościół katolicki”¹⁸.

Konferencja Episkopatu Polski urzeczywistnia kolegalność w znaczeniu szerszym a jej aktualny, odnowiony Statut jest narzędziem współpracy między biskupami polskimi i wyraża ich jedność z Biskupem Rzymu oraz umacnia ich kościelną wspólnotę. Podkreśla on także wspólną działalność dla dobra Kościoła powszechnego i Kościołów partykularnych: „Mocą tej komunii biskupi są złączeni z Biskupem Rzymskim i ze sobą węzłem jedności wiary, miłości i pokoju celem wspólnego rozstrzygnięcia ważniejszych spraw, działając w duchu kolegalnym, zgodnie z naturą episkopatu dla dobra Kościoła powszechnego i partykularnego”¹⁹.

2. Organizacja KEP

Statut określając KEP, nawiązuje do KPK i do motu proprio „*Apostolos suos*”: „Konferencja Episkopatu Polski jest stałą instytucją,

¹⁵ Tamże, n. 12.

¹⁶ Por. KK, n. 23.

¹⁷ Por. S. NAGY, *Doktryna Synodu*, *Analecta Cracoviensia*, 2(1970)162.

¹⁸ KK, n. 23.

¹⁹ Statut KEP, AKEP, wstęp.

utworzoną przez Stolicę Apostolską, którą stanowią biskupi kanonicznie związani z terenem Rzeczypospolitej Polskiej, pozostający w jedności z Biskupem Rzymskim i pod jego autorytetem wypełniający wspólnie pasterskie zadania...”²⁰. Przywołane określenie KEP podkreśla jej ścisłą łączność ze Stolicą Apostolską, która ją erygowała i jedność z Biskupem Rzymskim, którego autorytetem wypełnia swoje pasterskie zadania. Do Konferencji należą: prymas Polski, arcybiskupi i biskupi diecezjalni oraz prawnie z nimi zrównani: biskup polowy, biskupi obrządku bizantyjsko-ukraińskiego, biskupi koadiutorzy, biskupi pomocniczy i biskupi tytularni pełniący na terytorium Polski szczególne zadania powierzone im przez Stolicę Apostolską lub Konferencję Episkopatu²¹. Prymas Polski zachowuje honorowe pierwszeństwo wśród biskupów polskich, niemniej jednak nie spełnia z urzędu funkcji przewodniczącego Konferencji, jak to było w pierwszym Statucie KEP. Wśród członków Konferencji zrównanych z arcybiskupami i biskupami diecezjalnymi, na terenie Polski, możliwa jest jedynie przynależność tymczasowych administratorów diecezjalnych. Biskupi pomocniczy i inni wymienieni w Statucie biskupi tytularni należą do Konferencji i na zebraniach plenarnych przysługuje im głos decydujący, wyjąwszy uchwalenie Statutu i wprowadzeniu w nim zmian, wówczas bowiem głos decydujący mają tylko arcybiskupi i biskupi diecezjalni oraz prawnie z nimi zrównani biskupi i koadiutorzy²². Takie rozwiązanie przewiduje KPK (kan. 454).

Wśród należących do Konferencji Episkopatu Polski wymienia Statut biskupów obrządku bizantyjsko-ukraińskiego. Taką możliwość stwarza KPK (kan. 450). Z tej możliwości skorzystano w Statucie KEP, zaliczając ich do członków Konferencji Episkopatu i przyznając im głos decydujący²³. Można zapytać: czy przysługuje im głos decydujący w sprawach uchwalenia i zmiany Statutu. Wydaje się, że skoro są biskupami eparchialnymi i pełnią funkcję biskupów diecezjalnych,

²⁰ Statut KEP, art. 1; por. kan. 447 KPK; por. *Apostolos suos*, n. 14.

²¹ Statut KEP, art. 4.

²² Por. tamże, art. 16.

²³ Por. tamże, art 3 i art. 16.

taki głos posiadają. Do Konferencji Episkopatu nie należy nuncjusz apostolski, jednak bierze udział w jej zebraniach plenarnych na zaproszenie przewodniczącego Konferencji²⁴. Biskupi seniorzy (emeryci) nie należą do KEP, lecz są zapraszani na zebrania plenarne, podczas których mają głos doradczy²⁵. W tym postanowieniu Statut nawiązuje do norm dyrektorium „Apostolorum successores”: „Biskupi emeryci nie są prawnymi członkami Konferencji, lecz jest mile widziane, aby byli zapraszani na jej posiedzenia plenarne, podczas których mają głos doradczy”²⁶. Przywołane dyrektorium radzi, aby biskupów emerytów angażować w prace zebrań i komisji działających w ramach konferencji biskupiej, zwłaszcza jeśli są ekspertami w jakiejś dziedzinie²⁷. Tę wskazówkę przejmuje Statut KEP stwierdzając: „Członkami komisji są biskupi, również seniorzy wspomagani przez konsultorów duchownych i świeckich...”²⁸. Wydaje się, że działalność biskupów emerytów w konferencjach biskupich będzie poszerzana ze względu na ich rolę w Kościele, bowiem nadal są członkami Kolegium Biskupów, nadal są pasterzami i uczestniczą w potrójnej misji Chrystusa i Kościoła²⁹.

Strukturę KEP tworzą: zebrania plenarne, rada biskupów diecezjalnych, przewodniczący konferencji i jego zastępca, prezydium konferencji, rada stała, sekretarz generalny i stałe komisje episkopatu³⁰. Zwyczajna praca Konferencji dokonuje się podczas zebrań plenarnych, w których mają prawo i obowiązek brać udział wszyscy jej członkowie. Zebrania zwołuje przewodniczący Konferencji. Mają one charakter podwójny: zwyczajny i nadzwyczajny, zwyczajne zebrania odbywają się dwa razy w roku, nadzwyczajne na wniosek prezydium³¹. W strukturze KEP istnieje rada biskupów diecezjalnych, nieprzewi-

²⁴ Por. tamże, art. 8.

²⁵ Por. tamże, art. 8.

²⁶ *Apostolorum successores*, n. 29.

²⁷ Por. tamże, n. 29.

²⁸ Art. 48.

²⁹ Szerzej na ten temat por. J. DYDUCH, *Rola biskupów emerytów w Kościele*, *Annales Canonici*, 6(2010)95-104.

³⁰ Statut KEP, art. 4.

³¹ Por. tamże, art. 7, 8, 11, 12, 13.

dziana przez KPK. Jej powołanie i działalność w ramach KEP jest potwierdzona statutem zaaprobowanym przez Stolicę Apostolską. Uzasadnienie istnienia tej rady jest następujące: ponieważ większość KEP z głosem decydującym stanowią biskupi pomocniczy zachodzi potrzeba osobnych spotkań biskupów diecezjalnych, podczas których mają oni wyrazić swoją specyficzną odpowiedzialność pasterską³². Należą do niej biskupi diecezjalni i prawnie z nimi zrównani. Rada zajmuje się: „Rada posiada kompetencje w zakresie oceny, badania i podejmowania decyzji w sprawach dotyczących zarządu diecezji, ogólnych kierunków zadań pasterskich oraz w kwestiach administracyjno-finan-sowych”³³.

Do rady stałej należą: przewodniczący Konferencji i jego zastępca, prymas Polski, kardynałowie kierujący diecezjami, sekretarz generalny, sześciu biskupów diecezjalnych i dwóch pomocniczych wybranych przez zebranie plenarne na pięć lat, z możliwością wyboru na drugą kadencję. Przygotowuje ona zebranie plenarne i radę biskupów diecezjalnych oraz czuwa nad wykonaniem ich decyzji, koordynuje prace Konferencji, może zająć stanowisko w sprawach publicznych dla dobra Kościoła. Zwołuje ją przewodniczący Konferencji³⁴.

Prezydium Konferencji tworzą: przewodniczący, jego zastępca i sekretarz generalny. Przewodniczącego Konferencji i jego zastępcę wybiera zebranie plenarne, spośród biskupów diecezjalnych, na okres pięciu lat. Funkcje te można pełnić bez przerwy przez dwie kadencje. Przewodniczący reprezentuje Konferencję, zwołuje zebrania plenarne, radę stałą i radę biskupów diecezjalnych oraz przewodniczy obradom podczas ich zebrań, zaprasza na zebrania plenarne osoby spoza Konferencji, po wysłuchaniu opinii prezydium, a także przesyła sprawozdania i dokumenty z zebrań plenarnych i rad biskupów diecezjalnych do Stolicy Apostolskiej. Przewodniczącego zastępuje jego zastępca, w przypadku prawnej przeszkody³⁵.

³² Por. AKEP, nr 15(2009), s. 12.

³³ Statut KEP, art. 14.

³⁴ Por. Statut KEP, art. 22, 24.

³⁵ Por. tamże, art. 26-31.

Organem dokumentującym prace KEP jest sekretariat generalny. Kieruje nim sekretarz generalny. Jest on wybierany spośród członków Konferencji przez zebranie plenarne na okres pięciu lat. Może zostać wybrany na bezpośrednio po sobie następującą, drugą kadencję. Sekretarz generalny proponuje zebraniu plenarnemu kandydata na swojego zastępcę, które go zatwierdza, jak również, na jego wniosek, odwołuje. Sekretarzowi generalnemu podlega biuro prasowe, kierowane przez rzecznika Konferencji, którego wybiera zebranie plenarne. Biuro prasowe utrzymuje kontakty ze środkami społecznego przekazu oraz wydaje organ urzędowy Konferencji noszący tytuł Akta Konferencji Episkopatu Polski³⁶.

Zebranie plenarne powołuje radę ekonomiczną i wybiera ekonomę na okres pięciu lat. Może on zostać wybrany na drugą bezpośrednio po sobie następującą kadencję. Rada ekonomiczna może składać się z trzech do pięciu członków. Wspiera ona prezydium w wypełnianiu zadań dotyczących zarządu majątkiem KEP. Zebranie plenarne wybiera komisję rewizyjną, która składa się z trzech do pięciu członków. Spełnia ona funkcje kontrolne przewidziane przez Statut lub zlecane przez zebranie plenarne, prezydium albo przewodniczącego Konferencji³⁷. Zebranie plenarne powołuje komisje episkopatu, rady i zespoły. Są one stałe lub doraźne. Członkami komisji są biskupi również seniorzy, których wspomagają konsultorzy duchowni i świeccy, zaś członkami rad i zespołów mogą być także duchowni i świeccy. Komisje, rady i zespoły mają przewodniczących, których powołuje, spośród członków Konferencji zebranie plenarne. Skład komisji, rad i zespołów proponuje właściwy przewodniczący, a zatwierdza zebranie plenarne, które także daje wskazania i wytyczne dla ich działalności. Zebranie plenarne powołuje biskupów delegatów koordynujących prace różnych środowisk duszpasterskich oraz duszpasterzy krajowych. Ich działalność ma charakter pastoralny i nie narusza kompetencji biskupów diecezjalnych³⁸.

³⁶ Por. tamże, art. 34, 35, 36, 40.

³⁷ Por. tamże, art. 42, 43, 44, 46.

³⁸ Por. tamże, art. 48-54.

3. Kompetencje KEP

Konferencja biskupia troszczy się o duszpasterstwo i ewangelizację Kościołów partykularnych do niej należących, nie naruszając uprawnień poszczególnych biskupów diecezjalnych. Statut KEP stwierdza, że biskupi w niej zjednoczeni wspólnie wypełniają pasterską posługę wśród wiernych na terytorium Polski³⁹, podkreślając „... bada problemy duszpasterskie celem znalezienia najskuteczniejszych metod ewangelizacji w uwarunkowaniach i okolicznościach życia Kościoła w Polsce...”⁴⁰. Dla skutecznego duszpasterstwa konferencja biskupia posiada kompetencje ustawodawcze, chociaż w ograniczonym zakresie, bowiem nie posiada bezpośredniej inicjatywy ustawodawczej⁴¹. KPK tak to formuluje: „Konferencja Episkopatu może wydawać dekryty ogólne jedynie w tych sprawach, w których przewiduje to prawo powszechne, albo określa szczególne polecenie Stolicy Apostolskiej wydane przez nią z własnej inicjatywy lub na prośbę samej konferencji” (kan. 455 §1). Takie dekryty są ważnie podejmowane tylko na zebraniu plenarnym, po uzyskaniu zgody przynajmniej dwóch trzecich biskupów, należących do konferencji z głosem decydującym (por. kan. 455 §2 KPK). Te postanowienia przejmuje Statut KEP, zaznaczając iż zebranie plenarne „... wydaje dekryty ogólne w sprawach, w których przewiduje to prawo powszechne albo określa to szczególne polecenie Stolicy Apostolskiej...”⁴².

KEP posiada uprawnienia doktrynalne, które służą wykonywaniu jej posługi nauczycielsko-prorockiej: „Deklaracje doktrynalne Konferencji Episkopatu, aby mogły stanowić autentyczne nauczanie i zostały opublikowane w imieniu Konferencji, muszą być przyjęte na zebraniu plenarnym jednomyślnie przez wszystkich członków biskupów lub większością, przynajmniej dwóch trzecich głosów biskupów mających głos decydujący; w tym ostatnim przypadku ogłoszenie wymaga

³⁹ Por. tamże, art. 1.

⁴⁰ Por. tamże, art. 2.

⁴¹ Por. W. GÓRALSKI, *Władza ustawodawcza Konferencji Episkopatu według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983*, Prawo Kanoniczne, 32(1989) nr 1-2, s. 47.

⁴² Statut KEP, art. 9.

uprzedniego uznania przez Stolicę Apostolską⁴³. To uprawnienie zostało przyznane konferencjom biskupim poprzez motu proprio „Apostolos suos”⁴⁴. Wydaje się, że w obliczu szybkich zmian społecznych i rodzących się stąd nowych postaw moralnych zachodzi potrzeba aktualnych ich ocen etycznych, które w sposób kompetentny mogą wydawać konferencje biskupie.

Zawarty w 1993 r. „Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską” generuje dla KEP nowe zadania i kompetencje. Konkordat postanawia: „Sprawy wymagające nowych lub dodatkowych rozwiązań będą regulowane na drodze nowych umów między układającymi się stronami albo uzgodnień między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej i Konferencją Episkopatu Polski upoważnioną do tego przez Stolicę Apostolską”⁴⁵. Konkordat przewiduje także powołanie specjalnej komisji zajmującej się sprawami finansowymi i majątkowymi Kościoła, która podejmie skoordynowanie majątkowego prawa kanonicznego z przepisami Państwa Polskiego⁴⁶.

W związku z powyższym KEP, stosownie do swego Statutu, „... utrzymuje właściwe relacje między Kościołem i Państwem, z zachowaniem kompetencji Stolicy Apostolskiej oraz z respektowaniem wzajemnej autonomii i niezależności”⁴⁷. W tym duchu zostały powołane dwie instytucje kościelno-rządowe: „Komisja Wspólna Przedstawicieli Rządu RP i KEP” i „Kościelna Komisja Konkordatowa”. Pracami każdej z tych instytucji kieruje dwóch współprzewodniczących; ze strony kościelnej współprzewodniczących powołuje zebranie plenarne KEP, ze strony państwowej Rząd RP⁴⁸. W stosunkach między Kościołem a Państwem zachodzą niejednokrotnie sytuacje, które wymagają szybkiego działania strony kościelnej. W tych przypadkach Statut KEP przewiduje następujące rozwiązanie: „Sekretarz generalny może być delego-

⁴³ Tamże, art. 17.

⁴⁴ IV, art. 1.

⁴⁵ Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, 28 VII 1993, art. 27.

⁴⁶ Por. tamże, art. 22, u. 2.

⁴⁷ Statut KEP, art. 2.

⁴⁸ AKEP, nr 9(2004), s. 118.

wany przez przewodniczącą Konferencji do kontaktów z władzami państwowymi w sprawach dotyczących stosunków między Kościołem a Państwem z zachowaniem kompetencji Stolicy Apostolskiej⁷⁴⁹.

Specyficzną kompetencją KEP jest troska o duszpasterstwo Polaków mieszkających poza granicami Polski. Emigracja Polaków trwająca już ponad dwa wieki i nasilająca się w pewnych okresach, np. wynikała z sytuacji zaistniałej w czasie II wojny światowej, czy emigracja zarobkowa w drugiej połowie XX i początkach XXI wieku sprawiła, że miliony polskich katolików znalazły się na obczyźnie. Taka sytuacja musiała być uwzględniona przez KEP zarówno w przeszłości jak i obecnie. Dlatego KEP „troszczy się o życie religijne i moralne katolików w kraju oraz roztacza duchową opiekę nad Polakami poza granicami w porozumieniu z miejscowymi konferencjami episkopatów i w ramach określonych przez dokumenty wydane przez Stolicę Apostolską...”⁷⁵⁰. KEP powołała Komisję ds. Polonii i Polaków za Granicą oraz delegata KEP ds. Duszpasterstwa Emigracji Polskiej⁷⁵¹. Prowadzeniu duszpasterstwa wśród emigracji polskiej służą ciągle polskie misje katolickie w różnych krajach. Kandydatów na ich rektorów przedstawia prezydium KEP i zabiega o ich uprawnienia u kompetentnych konferencji biskupich, z którymi utrzymuje KEP stały kontakt⁷⁵².

KEP, stosownie do wskazań motu proprio „Apostolos suos”, zajmuje się głoszeniem oraz obroną wiary i obyczajów, przygotowaniem ksiąg liturgicznych, budzeniem i pielęgnowaniem powołań kapłańskich i zakonnych, organizacją katechezy, wspieraniem szkolnictwa katolickiego na wszystkich poziomach, ekumenizmem, obroną życia ludzkiego we wszystkich jego fazach, obroną pokoju i praw ludzkich, korzystaniem ze środków społecznego przekazu w ewangelizacji⁷⁵³. KEP kontaktuje się z wiernymi poprzez ogłaszane listy pasterskie i przez inne teksty⁷⁵⁴.

⁴⁹ Statut KEP, art. 39.

⁵⁰ Tamże, art. 2.

⁵¹ Nr 9(2004) s. 112.

⁵² Por. Statut KEP, art. 32, art. 2.

⁵³ Por. Apostolos suos, n. 15.

⁵⁴ Por. Statut KEP, art. 9.

Zakończenie

Konferencje biskupie jako zebrania biskupów danego kraju powstały najpierw w Europie w pierwszych dziesięciokach XIX wieku, a potem w innych krajach świata. Decydujące znaczenie w ich rozwoju odegrały wskazania Vaticanum II, które nadały im nowy kształt prawny. W oparciu o te wskazania i wypływające z nich postanowienia innych dokumentów kościelnych uchwalono Statuty KEP, w szczególności aktualny Statut z 10 marca 2009 roku normujący działalność KEP. Jest ona organem kolegialnym, utworzonym przez Stolicę Apostolską, którą stanowią biskupi związani z terytorium Polski. Posiada ona odpowiednią strukturę i wyposażona jest w różnorodne kompetencje tak, aby organizować duszpasterstwo wiernych w Polsce i spełniać apostołską posługę Kościoła w narodzie polskim.

Legal shape of the Episcopal Conference of Poland

The Episcopal Conference of Poland, which traces its beginning back to the time of the partitions of Poland, has been shaped by regulations given at the Second Vatican Council and by other Church documents. These documents and regulations have laid the foundation for the statutes of the Episcopal Conference, in particular for the current ones from March 10, 2009. The 2009 Statutes determine the structure, competences and goals of the Episcopal Conference. The Conference is a collegial organ, which consists of bishops canonically connected with territory of Poland and organizes nationwide pastoral care and apostolate.